

АНАЛІТИЧНІ ДАНІ

ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ПОРУШЕННЯ ІНШИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ

НА ОСНОВІ ДЖЕРЕЛА:

Ефективність антикорупційних уповноважених у 2020 році.

Аналітичний огляд / проф. А.Галай, С.Деркач, А.Федоренко. Київ,
Національне агентство з питань запобігання корупції, 2021.

VIII. ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ПОРУШЕННЯМ ІНШИХ ОБМЕЖЕНЬ¹⁶ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНУ

ВАРТО ЗНАТИ

Кожній посадовій особі у зв'язку з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування заборонено використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості у приватних інтересах.

Наявність фактів конфлікту інтересів та інших порушень антикорупційного закону залежить від превентивної роботи, а також від того, чи налагоджено на корпоративному рівні взаємодію (та навіть довіру) між працівниками організації та керівництвом, представником якого у питаннях запобігання корупції є уповноважений. Організація з правильною організованою культурою запобігання конфлікту інтересів виявляє й усуває його ознаки на ранніх стадіях.

Інструментальний підхід до запобігання конфлікту інтересів уповноваженими полягає у ефективно проведеній роботі щодо ознайомлення персоналу з вимогами законодавства та внутрішніми політиками запобігання корупції, а також утворення системи обміну інформацією та вжиття запобіжних заходів для недопущення та урегулювання приватних інтересів під час виконання функцій держави.

Аналізуючи ці питання анкети-самооцінки, уповноваженим було запропоновано зазначити, які способи запобігання конфлікту інтересів вони використовують зі свого функціоналу, а також навести власні напрацювання за їх наявності.

¹⁶ У цьому розділі іншими антикорупційними обмеженнями розглядаються додаткові обов'язки публічних службовців вчинити або утриматись від вчинення певних дій: спільна робота близьких осіб, отримання подарунків, здійснення сумісництва та суміщення та ін.

ЯКІ ЗАХОДИ ІНФОРМУВАННЯ ВИКОРИСТОВУВАЛИ АНТИКОРУПЦІЙНІ УПОВНОВАЖЕНІ У 2020 РОЦІ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ПОРУШЕННЯ ІНШИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ

ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

60% уповноважених проводили спеціальні навчання

41% уповноважених поширювали методичні матеріали

ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ІНШИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ

54% уповноважених проводили спеціальні навчання

35% уповноважених поширювали методичні матеріали

ТЕНДЕНЦІЇ

- ▶ **Найбільший** відсотковий показник щодо запобігання конфлікту інтересів заходами інформування у 2020 році продемонстрували уповноважені ОДА (**84%** з них вживали таких заходів), територіальних органів (**83%**) та загальнодержавних органів (**68%**)

ЦІКАВІ ФАКТИ

- ▶ **Уповноважені** окремих організацій публічного сектору розробили у 2020 році низку методичних матеріалів: *методичні рекомендації* щодо запобігання та порядку врегулювання конфлікту інтересів розроблені уповноваженим *Служби судової охорони*, а щодо обмежень про одержання подарунків – уповноваженим *Нацбанку*; *алгоритми дій, пам'ятки та інфографіки* щодо дій у разі отримання подарунків всупереч встановленим обмеженням поширювалися уповноваженими *Державної міграційної служби в Миколаївській та Сумській областях*; *Управління Держпраці у Вінницькій області, Національного музею ім. Тараса Шевченка*

ЯКІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ІНШИХ ОБМЕЖЕНЬ ВИКОРИСТОВУВАЛИ УПОВНОВАЖЕНІ У 2020 РОЦІ

уповноважених використовували інструменти роботи з кадровими та іншими внутрішніми документами (моніторинг особових справ працівників та візування актів)

уповноважених перевіряли відкриті дані (перевірка декларацій, аналіз контрагентів, моніторинг державних реєстрів)

уповноважених використовували інструменти роботи безпосередньо з працівниками організації (формували доручення, службові записки, проводили опитування, перевіряли питання конфлікту інтересів при розгляді повідомлень про можливі факти корупції)

ТЕНДЕНЦІЇ

- ▶ **Найбільш** поширеними у 2020 році інструментальними способами виявлення порушень антикорупційних обмежень були: візування актів (**46%**), опитування працівників (**44%**), моніторинг декларацій (**41%**) та особових справ працівників (**37%**)
- ▶ **Кожен третій** уповноважений не використовує жодних інструментальних способів для запобігання та виявлення конфлікту інтересів. Серед уповноважених державних підприємств, установ та організацій цей негативний показник становить **43%**
- ▶ **Найбільш** активними у застосуванні усіх із наведених інструментальних способів запобігання конфлікту інтересів були уповноважені ОДА (**50%** з них зазначили, що застосовують **шість або більше** способів запобігання) та загальнодержавних органів (**39%**)

ЦІКАВІ ФАКТИ

- ▶ **Низка** органів влади навели високу різноманітність заходів запобігання конфлікту інтересів на галузевому рівні. Так, уповноважені *Державної прикордонної служби, Державної податкової служби, Міноборони* зазначили про використання **усіх** із наведених інструментальних способів запобігання конфлікту інтересів у апараті ЦОБВ та в **більшості** територіальних органів й інших організацій в галузі
- ▶ **Уповноважені** різних організацій публічного сектору навели чимало власних оригінальних способів запобігання та виявлення конфлікту, а також порушень інших антикорупційних обмежень: моніторинги публікацій у ЗМІ; участь у перевірках структурних підрозділів, підприємств, установ, організацій; співбесіди з кандидатами на посади; ведення реєстру близьких осіб; аналіз списку постачальників товарів; тестування щодо алгоритму самостійного виявлення конфлікту інтересів

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА НАПРЯМОМ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

- ▶ **Ефективна** превентивна робота за цим напрямом полягає в цілеспрямованій розробці внутрішніх політик, підготовці та поширенні різними способами методичних матеріалів, які сприяють формуванню культури дотримання антикорупційного законодавства, інформують про обмеження та надають алгоритми для їх недопущення та врегулювання.
- ▶ **Заходи** щодо запобігання конфлікту інтересів мають не лише ознайомити з протиправністю правопорушень, пов'язаних з корупцією, але і практично демонструвати моделі добросесної поведінки у разі виявлення у посадовця приватного інтересу.
- ▶ **Інструментальний** підхід до запобігання конфлікту інтересів передбачає розуміння уповноваженими вразливих місць і поширених способів виникнення конфлікту інтересів та порушення інших антикорупційних обмежень у діяльності організації.
- ▶ **Базовий** рівень запобігання конфлікту інтересів полягає у впровадженні у діяльність уповноваженого інструментів, визначених у законодавстві, зокрема у Типовому положенні. Управління корупційними ризиками, візування активів, перевірка контрагентів, співпраця з кадровими підрозділами та інші повноваження уповноваженого можуть бути ефективними запобіжниками корупції за умови їх правильної організації. Водночас ефективні уповноважені впроваджують додатковий інструментарій запобігання конфлікту інтересів, як, наприклад, ведення переліків приватних інтересів кожного посадовця дотично до їхніх службових повноважень.

IX. ВИЯВЛЕННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОРУШЕНЬ ЩОДО КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

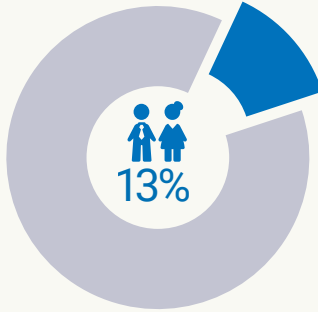
ВАРТО ЗНАТИ

На публічних службовців покладено обов'язок не допускати виникнення конфлікту інтересів та повідомляти безпосереднього керівника або **НАЗК** для вжиття заходів врегулювання. Закон встановлює також обмеження на отримання подарунків посадовцями та матеріальної допомоги для органу влади, недоброчесне одержання доходів від сумісництва та корпоративних прав особи, використання інформації, що стала відома у зв'язку із діяльністю на державних посадах тощо.

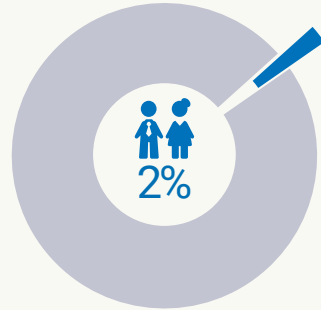
Цьому кореспондує завдання уповноваженого із сприяння у врегулюванні потенційного конфлікту інтересів та повідомленні спеціально уповноважених у сфері протидії корупції органів про випадки порушення антикорупційного законодавства.

Завданням уповноваженого є не лише запобігання цим порушенням або сприяння їх врегулюванню, але й вжиття активних заходів для виявлення таких порушень та реагування на них. Невиявлення таких порушень не завжди свідчить про те, що їх немає або що уповноважений здійснює свої повноваження ефективно. Інколи відсутність таких явищ може свідчити про невжиття необхідних заходів щодо запобігання та виявлення таких порушень.

СКІЛЬКИ УПОВНОВАЖЕНИХ ВИЯВИЛИ ФАКТИ ПОТЕНЦІЙНОГО КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ПОРУШЕНЬ ІНШИХ ОБМЕЖЕНЬ ЗАКОНУ У 2020 РОЦІ

уповноважених виявили випадки потенційного конфлікту інтересів

уповноважених виявили порушення інших обмежень

СКІЛЬКИ ВИПАДКІВ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ЧИ ІНШИХ ПОРУШЕНЬ БУЛО ВИЯВЛЕНО УПОВНОВАЖЕНИМИ У 2020 РОЦІ

9145

випадків потенційного конфлікту інтересів

527

випадків порушення обмеження спільної роботи близьких осіб

37

порушень працівниками організації обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності

25

порушень обмеження щодо отримання подарунків

ТЕНДЕНЦІЇ

- ▶ **Більшість** уповноважених зазначили, що у них взагалі не було випадків конфлікту інтересів (**87%**) та інших порушень антикорупційних обмежень (**98%**). Аналіз повідомлень про випадки конфлікту інтересів за типами організацій демонструє, що такі факти все ж системно виявляються у публічному секторі. Так, конфлікт інтересів уповноважені виявляли протягом 2020 року у **66%** ОДА, **36%** загальнодержавних органів. Значно нижча кількість таких випадків на рахунку антикорупційних уповноважених ОМС, а з-поміж районних державних адміністрацій та підприємств, установ та організацій такі факти виявили лише **4%** уповноважених
- ▶ **Незважаючи** на досить високий показник виявлення випадків конфлікту інтересів уповноваженими ОДА (**66%**), це не позначилось на результатах районних державних адміністрацій та інших організацій їхньої сфери управління, які встановили відповідно **4%** та **2%** подібних випадків. Тому перенесення власної практики виявлення конфлікту інтересів на галузь управління є додатковим ресурсом для посилення роботи уповноважених загальнодержавних органів та ОДА
- ▶ **Серед** уповноважених, які утворені у формі підрозділу, результати виявлення випадків порушення конфлікту інтересів чи інших обмежень (**36%** з них виявили такі випадки у 2020 році) **вдвічі** вищі за одноособових уповноважених та **в чотири рази** вищі порівняно з уповноваженими-сумісниками

ЦІКАВІ ФАКТИ

- ▶ **Більшість** фактів потенційного конфлікту інтересів було встановлено шляхом самостійного повідомлення працівниками (**89%** випадків), тоді як уповноважені виявили **у 8 разів** менше таких випадків

- ▶ **Антикорупційні** уповноважені окремих органів влади демонструють суттєві результати виявлення й усунення конфлікту інтересів. Так, протягом 2020 року у *Департаменті патрульної поліції* було виявлено **472** випадки, в *головних управліннях Державної податкової служби у Львівській, Тернопільській та Луганській областях* – **466, 277** та **240** випадків відповідно. Сукупно у наведених чотирьох держорганах було виявлено **16%** від аналогічних результатів у всій країні
- ▶ **Найбільше** фактів порушення обмеження спільної роботи близьких осіб встановлено у *Міністерстві оборони*: **73** випадки, що становить **14%** від показників у всій країні
- ▶ **Незважаючи** на те, що порушення обмежень в отриманні подарунків та сумісництва у 2020 році були поодинокими у національному масштабі з огляду на кількість організацій публічного сектору, деякі інституції відміtilись серед інших. Так, уповноважений *Медичного реабілітаційного центру МВС «Хутір Вільний»* виявив **4** факти порушення обмеження щодо подарунків (**16%** від загальнодержавних результатів); уповноважені *Лубенської міської ради* та *Білоцерківської виправної колонії* виявили **по 3** факти порушення обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (**16%** від загальнодержавних результатів)
- ▶ **Під час** врегулювання потенційного конфлікту інтересів у 2020 році випадки зовнішнього врегулювання за сприяння уповноваженого (**75%** від загальної кількості урегульованих випадків) суттєво переважають кількість випадків самостійного врегулювання (**13%**). Це свідчить про недостатню культуру нетолерування проявів конфлікту інтересів у публічному секторі в Україні
- ▶ **Переважає** більшість (**88%**) виявлених випадків потенційного конфлікту інтересів у 2020 році були урегульовані на рівні організації. Лише у **12%** випадків уповноважені направили повідомлення до антикорупційних органів для підготовки матеріалів щодо притягнення до відповідальності

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЗА НАПРЯМОМ ВИЯВЛЕННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОРУШЕНЬ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

- ▶ **На рівні** організації уповноваженим важливо забезпечувати як заходи з попередження порушення вимог Закону щодо конфлікту інтересів, так і бути достатньо активним у самостійному пошуку можливих порушень, які вчиняють працівники, та повідомленні про виявлені факти керівника організації та НАЗК. Відсутність виявлених фактів конфлікту інтересів чи порушення інших антикорупційних обмежень може свідчити про ефективну превентивну роботу уповноваженого лише за умови ознайомлення персоналу із вимогами Закону та налагодження роботи із отримання та перевірки повідомлень про такі випадки.
- ▶ **Здійснюючи** роботу із врегулювання конфлікту інтересів уповноваженим важливо розглядати своїм завданням не лише забезпечення зовнішнього урегулювання конфлікту інтересів, але і сприяти впровадженню алгоритмів самостійного урегулювання таких випадків працівниками з повідомленням керівника та антикорупційного уповноваженого.